

Наукові перспективи
Видавнича група

ISSN (print) 2708-7530
DOI: 10.52058/2708-7530-2022-2(20)

НАУКОВІ ПЕРСПЕКТИВИ

СЕРІЯ: "ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ", СЕРІЯ: "ПРАВО",
СЕРІЯ: "ЕКОНОМІКА", СЕРІЯ: "ПЕДАГОГІКА",
СЕРІЯ: "ПСИХОЛОГІЯ", СЕРІЯ: "МЕДИЦИНА"

Випуск 2(20)

2022

**Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея докторів наук
з державного управління»**

Громадська організація «Асоціація науковців України»

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

Наукові перспективи

***(Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Медицина», Серія «Педагогіка», Серія «Психологія»)***

Випуск № 2(20) 2022

Київ – 2022

**Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in
Public Administration"**

Public Organization "Association of Scientists of Ukraine"

within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

"Scientific Perspectives"

*(Series "Public Administration", Series "Law", Series "Economics", Series
"Medicine", Series "Pedagogy", Series "Psychology")*

Issue № 2(20) 2022

Kiev – 2022

ISSN (print) 2708-7530

DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-2\(20\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-2(20))

Наукові перспективи: журнал. 2022. № 2(20) 2022. С.484

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 24.09.2020 р. № 1188 журналу присвоєно категорію "Б" із галузей науки: державне управління, право та економіка. Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021 № 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології.

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 28.02.2022, № 32/2-22)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 24436-14376Р від 09.06.2020 р.

Журнал видається за активної підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м. Києва"

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні та за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та медицини. Видання розраховано на дослідників, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, магістрів, фахівців-практиків.

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Google
Scholar

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор:

Жукова Ірина Віталіївна

кандидат наук з державного управління, доцент, Проректор з наукової роботи ПВНЗ Університет Новітніх Технологій, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», м. Київ, Україна

Заступники Головного редактора:

Даций Олександр Іванович — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна);

Макаренко Олександр Миколайович — доктор медичних наук, професор, академік Міжнародної академії освіти та науки, професор кафедри загально медичних дисциплін Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна);

Непомнящий Олександр Михайлович — доктор наук з державного управління, професор, академік Академії будівництва України, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна);

Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» (Київ, Україна);

Федоренко Владислав Леонідович — доктор юридичних наук, професор, DrHb - доктор хабілітований наук правничих (Польська академія наук), Заслужений юрист України, директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна).

Редакційна колегія:

Арошидзе Паата — доктор економічних наук, професор, Асоційований професор Держаного університету імені Шота Руставелі (Грузія);

Ахметова Лайла Сейсембековна — доктор історичних наук, професор політології, професор кафедри ЮНЕСКО, міжнародної журналістики і медіа в суспільстві факультету журналістики Казахського Національного університету (КазНУ) ім. аль-Фарабі (Казахстан) ;

Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна) ;

Балахтар Катерина Сергіївна — здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна);

Бурик Зоряна Михайлівна — доктор наук з державного управління, старший викладач кафедри регіонального управління та місцевого самоврядування Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна) ;

Вдовіна Олена Олександрівна — кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Полтава, Україна) ;

Гбур Зоряна Володимирівна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна) ;

Долгова Олена Миколаївна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Гвожджєвіч Сильвія — кандидат наук, кафедра адміністрації та національної безпеки Державної професійної вищої школи ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща);

Головач Наталія Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна) ;

Гудзенко Ганна Володимирівна — кандидат медичних наук, асистент кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна);

Гуменникова Тамара Рудольфівна — доктор педагогічних наук, професор, директор Придунайської філії Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна) ;

Гечбаія Бадрі Нодаровіч — доктор економічних наук, професор, Асоційований професор Батумського державного університету ім. Шота Руставелі (Грузія);

Дегтяр Андрій Олегович — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та підприємництва Національного аерокосмічного університету імені М.Є. Жуковського, Заслужений діяч науки і техніки України (Харків, Україна) ;

Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна) ;

Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна) ;

Ічанська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Кайдашев Роман Петрович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна) ;

Коляденко Ніна Володимирівна — доктор медичних наук, доцент, завідувач кафедри медичної психології Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна) ;

Лігоцький Анатолій Олександрович — доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна) ;

Лич (Назарук) Оксана Миколаївна — доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Мальцев Дмитро Валерійович — кандидат медичних наук, завідувач лабораторії імунології і молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна) ;

Мельник Володимир Степанович — доктор медичних наук, професор кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №1 (Київ, Україна) ;

Мідельський Сергій Людвигович – професор, Академік, Президент Регіональної Академії Менеджменту (Казахстан);

Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща) ;

Мотренко Тимофій Валентинович — доктор філософських наук, професор, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, Академік Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна) ;

Нікульчев Микола Олександрович — доктор богословських наук, кандидат філософських наук, професор, доцент кафедри історії та права ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» (Покровськ, Донецька область, Україна);

Недбалек Карел — доктор філософії (PhD) в галузі права, доцент, професор Європейського професійного докторату, MBA, адвокат (Чехія) ;

Новак-Каляєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (Львів, Україна) ;

Орел Марія Григорівна — доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна) ;

Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна) ;

Пархоменко-Куцевіл Оксана Ігорівна — доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна) ;

Перестюк Інга Миколаївна — кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна) ;

Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна);

Радзіховська Наталія Станіславівна — кандидат медичних наук, лікар вищої категорії, завідувач відділенням неврології КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м. Києва", асистент кафедри неврології НМУ імені О.О. Богомольця (Київ, Україна)

Ситник Григорій Петрович — доктор наук з державного управління, кандидат технічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри державного управління Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна) ;

Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна) ;

Тимошенко Наталія Юрївна — кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ, Україна);

Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна) ;

Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна) ;

Цимбалюк Руслан Степанович — кандидат медичних наук, доцент кафедри загальної хірургії № 1 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №2 (Київ, Україна) ;

Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна) ;

Якимчук Аліна Юрївна — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна) ;

Яковицька Лада Савелівна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна) .

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Державне управління»

- Андрієнко М.В., Гаман П.І., Овчаренко Б.О., Гордєєв П.М., Борис А.О.** 12
АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІДКРИТОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ : ДОСВІД КРАЇН ЄС
- Андрюшина К., Чечель А.** 22
ЗЕМЕЛЬНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ УКРАЇНИ ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ
- Арсенович Л.А.** 33
ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ КІБЕРБЕЗПЕКИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ
- Гудима О.П.** 54
МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ ПІДСИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО РЕАГУВАННЯ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
- Гусарчук Л.Д., Алейнікова О.В.** 68
СУТНІСТЬ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТРАНСФОРМАЦІЙ І РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ТРАДИЦІЙНОЇ ТА ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД
- Дубін Д.Л., Линецький М.В.** 84
ВІДКРИТІСТЬ І ПРОЗОРИСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ВЛАДИ ЯК ОСНОВНИЙ ПРОЯВ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПРОЄКТУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ
- Ковтун Т.Ю.** 96
МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19
- Лисенко О.О.** 109
КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ АКТИВІЗАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

- Лопушинський І.П., Григор'єва Л.П.** 125
*УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ*
- Новогребельська І.М.** 138
*ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЛІДЕРСТВА
ВИЩОГО КОРПУСУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
В НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ УКРАЇНИ*
- Оленковська Л.П., Григор'єва Л.М.** 152
*ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В
СФЕРІ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ПІСЛЯСМАК РЕФОРМУВАННЯ*
- Омаров Азад Енвер-Огли** 162
*ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ:
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ*
- Писаревський С.В.** 170
*ОБҐРУНТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ
ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНИМ ПАРТНЕРСТВОМ У СФЕРІ
ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛ БЕЗПЕКИ*
- Полякова О.С.** 181
*ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ ПРИНЦИП
ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА
ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ*
- Чаркіна А.О.** 194
*ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ В
УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19*
- Чечель А.О., Голіков В.А.** 202
*ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В СФЕРІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ(на прикладі
Департаменту освіти Маріупольської міської ради)*

СЕРІЯ «Економіка»

- Борщевський В.В., Василиця О.Б., Чех М.М.** 212
*ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ЧИННИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ ДЕРЖАВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ*

- Гречаник О.Є., Хлебнікова Т.М., Темченко О.В.** 226
РОЗВИТОК ПРОЄКТНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕНЕДЖМЕНТ»
- Грибик І.І., Смолінська Н.В.** 239
АНАЛІЗ ЕТАПІВ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТРУМЕНТІВ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД
- Заваріка Г.М., Белоусова Н.В., Ткачова О.С.** 253
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ТУРИЗМУ
- Іванієнко В.В., Подорожна М.Р.** 265
АНАЛІЗ КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОСТІ БРЕНДУ
- Кіпіоро І.М., Цумарєв М.І., Федоров О.В.** 277
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ РИЗИКИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ
- Коваленко Н.О., Колісніченко Р.М., Гавриленко О.Є.** 288
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВЕ ТА ЕМОЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
- Мартинов А.А., Зеленська Д.О., Розмислова М.О.** 301
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ
- Пістунів І.М., Горобець Є.Ю.** 312
ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ ЗНАЙДЕННЯ РІВНОВАЖНИХ ЦІН В РЕСТОРАНИ
- Положенцева К.Л., Полянська Л.О.** 322
АНАЛІТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ПРИ РОЗРАХУНКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ІНДИКАТОРІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАГАТОПРОФІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
- Попова Г.Ю., Положенцева К.Л., Гордієнко В.В.** 333
МОДЕРНІЗАЦІЯ ЛОКАЛЬНОГО РИНКУ ПОСЛУГ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ МОНОПОЛІСТИЧНОЇ СТАГНАЦІЇ

СЕРІЯ «Медицина»

- Мельник О.В., Гончарук В.В., Давискиба В.В., Сорокина М.В., Задорожна О.М.** 352
ОТРУЙНІ РЕЧОВИНИ ШКІРНО-НАРИВНОЇ ДІЇ ТА ЇХ ФІЗІОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА ЛЮДИНУ

СЕРІЯ «Педагогіка»

- Бегас Л.Д.** 367
ІДЕЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В ІСТОРІЇ ПСИХОЛОГІЇ
- Житинська М.О.** 377
КОМПЛЕКСНА СИСТЕМА ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З МОЛОДДЮ ЯК ШЛЯХ ДО ЕФЕКТИВНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ
- Коляда Ю.А.** 387
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ХОРОВЕ ДИРИГУВАННЯ»
- Степахно І.В.** 399
ПРОГНОЗУВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ СТАТИСТИЧНИХ МЕТОДІВ

СЕРІЯ «Право»

- Остапович В.П., Давидова О.В.** 408
ПРАВОВІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЙНОГО МОНІТОРИНГУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ОХОРОНИ

СЕРІЯ «Психологія»

- Калюжна Є.М., Федотова А.В.** 424
Я-КОНЦЕПЦІЯ ТА СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС ОСОБИСТОСТІ У РЕАЛЬНИХ ТА ВІРТУАЛЬНИХ ГРУПАХ: СПІВВІДНОШЕННЯ І СПЕЦИФІКА В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

- Варнавська І.В.** 437
*МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ЕКОНОМІКИ У ЗАКЛАДАХ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ*
- Мамбетова А.А.** 450
*РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРНИХ
СКЛАДОВИХ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО ТА
КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО ЮНАЦТВА*
- Палагнюк О.В.** 463
*ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК СУТНІСНЕ ЯДРО СОЦІАЛЬНОЇ
СОЛІДАРНОСТІ*

УДК 378.147:004.031.42

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-2\(20\)-437-449](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-2(20)-437-449)

Варнавська Інна В'ячеславівна, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти Херсонського державного аграрно-економічного університету, 73006, м.Херсон, вул.Стрітенська, б.23, <https://orcid.org/0000-0002-3061-0665>

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ЕКОНОМІКИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Впровадження інтерактивних форм навчання – один із найважливіших напрямів удосконалення підготовки студентів у сучасному професійному навчальному закладі. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка враховує конкретні та прогнозовані цілі. Наприклад, мета: створення комфортних умов навчання, за яких студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність, що робить продуктивним безпосередній процес навчання.

Переваги інтерактивних методів навчання для професійної підготовки студентів у галузі економічних дисциплін визначаються такими пріоритетами: студенти засвоюють новий матеріал як активні учасники процесу навчання; майбутні фахівці здобувають навички володіння сучасними технологіями обробки інформації; виробляється вміння самостійно вивчати та аналізувати законодавчі та нормативні документи, відстежувати внесені до них зміни; оперативність та актуальність отриманої інформації: студенти вирішують складні практичні ситуації, що мають місце у практичній діяльності.

Основними атрибутами ділової гри є розподіл ролей, визначення порядку та умов гри і правил, підготовка матеріалів і документів, які будуть використовуватися під час гри. Заняття, що проводяться у формі ділової гри, викликають інтерес у студентів, оскільки дозволяють в ігровій формі виконувати різні ролі, часто недоступні у житті, моделювати форми поведінки у складних ситуаціях, приймати рішення, отримати досвід роботи у команді.

Методика організації і проведення заняття у формі лекції-дискусії передбачає створення таких умов діяльності слухачів, яка сприяє підвищенню їх пізнавальної активності, більш інтенсивно впливає на процес засвоєння нових знань за рахунок участі кожного студента в обговоренні поставлених питань. Лекція-дискусія дозволяє систематизувати розрізнені відомості з обговорюваної проблеми, побудувати чітку «картину світу» з теми, що обговорюється.

Інтерактивне навчання має низку переваг для формування професійних компетентності у студентів закладів професійної освіти. Під час дослідження розроблено методику проведення заняття з теми «Безробіття та її регулювання» навчальної дисципліни «Основи економічної теорії» з використанням інтерактивної форми навчання лекція-дискусія, визначено зміст, етапи і завдання для проведення лекції-дискусії. А також визначено критерії оцінки ігрової та дискусійної діяльності студентів.

Ключові слова: інтерактивне навчання, економічні дисципліни, сучасні технології, ділова гра, дискусія.

Varnavska Inna Vyacheslavivna, Associate Professor, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Vocational Education, Kherson State Agrarian and Economic University, 73006, Kherson, 23 Stritenska Street, <https://orcid.org/0000-0002-3061-0665>

METHODOLOGICAL ASPECTS OF IMPLEMENTATION OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN ECONOMICS CLASSES IN VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS

The introduction of interactive forms of education is one of the most important areas of improving student training in a modern vocational school. Interactive learning is a special form of organization of cognitive activity that takes into account specific and predictable goals. For example, the goal: to create comfortable learning conditions in which the student feels his success, intellectual ability, which makes productive the immediate learning process.

The advantages of interactive teaching methods for professional training of students in the field of economic disciplines are determined by the following priorities: students learn new material as active participants in the learning process; future specialists acquire skills of modern information processing technologies; the ability to independently study and analyze legislative and regulatory documents, track changes made to them; efficiency and relevance of the received information: students solve complex practical situations that take place in practical activities.

The main attributes of the business game are the distribution of roles, determining the order and conditions of the game and the rules, preparation of materials and documents that will be used during the game. Classes conducted in the form of a business game are of interest to students because they allow them to play various roles, often inaccessible in life, to model behaviors in difficult situations, to make decisions, to gain experience in teamwork.

The method of organizing and conducting classes in the form of lectures and discussions involves creating such conditions for students, which helps to increase their cognitive activity, more intensively affects the process of learning new knowledge through the participation of each student in discussing issues. Lecture-

discussion allows you to systematize disparate information on the issue under discussion, to build a clear "picture of the world" on the topic under discussion.

Interactive learning has a number of advantages for the formation of professional competencies in students of vocational education institutions. During the research the method of conducting a lesson on "Unemployment and its regulation" of the discipline "Fundamentals of Economic Theory" using an interactive form of lecture-discussion, identified the content, stages and objectives for the lecture-discussion. The criteria for evaluating students' play and discussion activities are also defined.

Key words: interactive learning, economic disciplines, modern technologies, business game, discussion.

Постановка проблеми. Орієнтація на нові цілі освіти – компетенції – вимагає не тільки зміни змісту предметів, що вивчаються, але й форм організації освітнього процесу, активізацію діяльності студентів під час занять, наближення досліджуваних тем до реального життя і пошуків шляхів вирішення проблем, що виникають. Під час навчання необхідно забезпечити максимальну активність безпосереднього учасника освітнього процесу – студента, адже у процесі навчання формуються ключових компетентності, які виникають лише із практичного досвіду. Із врахування цих аспектів деякі дослідники пов'язують інновації освіти з інтерактивними формами навчання [6].

Впровадження інтерактивних форм навчання – один із найважливіших напрямів удосконалення підготовки студентів у сучасному професійному навчальному закладі. Основні методичні інновації пов'язані із застосуванням інтерактивних форм навчання.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка враховує конкретні та прогнозовані цілі. Наприклад, мета: створення комфортних умов навчання, за яких студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність, що робить продуктивним безпосередній процес навчання.

Сучасне суспільство висуває достатні вимоги до випускника закладів професійної освіти, до якості знань, якими він повинен володіти. Основи знань майбутнього фахівця формуються під час навчання. Адже знання набуваються у процесі навчання і щоб знання майбутнього фахівця були сформульовані якісно, педагог повинен у власній діяльності розробляти і застосовувати методичні розробки, впроваджувати нові форми навчання. Майбутній фахівець повинен мати набір знань, який допоможе йому краще орієнтуватися у обраній професії, самостійно приймати рішення, вступати в дискусії, взаємодіяти зі своїми колегами.

Однією із можливостей формування якісних знань є інтерактивні форми навчання. Вони дозволять студентові правильно визначити свою позицію, самостійно відшукувати відповіді на запитання, не соромитися висловлювати свою думку і вступати до дискусії.

Переваги інтерактивних методів навчання для професійної підготовки студентів у галузі економічних дисциплін визначаються такими пріоритетами: студенти засвоюють новий матеріал як активні учасники процесу навчання; майбутні фахівці здобувають навички володіння сучасними технологіями обробки інформації; виробляється вміння самостійно вивчати та аналізувати законодавчі та нормативні документи, відстежувати внесені до них зміни; оперативність та актуальність отриманої інформації: студенти вирішують складні практичні ситуації, що мають місце у практичній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічною основою дослідження слугували наукові роботи про форми інтерактивного навчання (В. В. Гура, Л. А. Турік, І. П. Терновий, В. В. Давидов та ін.); дослідження з проблеми формування знань студентів (В.С.Безрукова, Т.О.Ветошкіна, С.Гончаренко, В.В. Давидов та ін.); наукові розвідки з економіки Є.Ф. Борисова, Г.О.Жосан, Н.В.Кириченко та ін. Враховуючи недостатню методичну розробленість проблеми формування професійних компетентностей майбутніх фахівців економіки у системі середньої професійної освіти, питання впровадження інтерактивних технологій на заняттях з економіки у закладах професійної освіти є актуальним.

Мета статті – виявити методичний потенціал використання інтерактивних технологій навчання щодо економічних дисциплін як ефективного засобу формування професійних компетентностей студентів.

Виклад основного матеріалу. Дисципліна «Основи економічної теорії» відноситься до циклу професійних дисциплін у навчальних планах професійної освіти з економічною спрямованістю. Вибір інтерактивних форм навчання здобувачів середньої професійної освіти із цієї дисципліни спирається на їх теоретичному вивченні. Так, тема «Теорія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага» розділу «Мікроекономіка» є однією з основних у цій дисципліні. Вважаємо, що для кращого засвоєння, закріплення і перевірки знань студентів необхідно використати одну з інтерактивних форм навчання у співпраці – ділову гру. Адже ділові ігри досить гнучкий інструмент. Їх можна використовувати повністю і частинами, пристосовуючи до цілей навчання, а також доповнювати і творчо змінювати.

Методика проведення заняття з використанням такої інтерактивної форми навчання як ділова гра передбачає наявність штучно створених умов, що імітують реальну життєву обстановку, для вироблення послідовності дій, рішень. Основними атрибутами ділової гри є розподіл ролей, визначення порядку та умов гри і правил, підготовка матеріалів і документів, які будуть використовуватися під час гри. Заняття, що проводяться у формі ділової гри, викликають інтерес у студентів, оскільки дозволяють в ігровій формі виконувати різні ролі, часто недоступні у житті, моделювати форми поведінки у складних ситуаціях, приймати рішення, отримати досвід роботи у команді [6].

Від педагога цей метод навчання потребує додаткових зусиль: розробка перебігу гри, правил гри, розподіл ролей, підготовка документів. При розробці

ділової гри необхідно враховувати можливості студентів, тому гра не повинна бути перевантажена занадто великою кількістю ролей, документів, а правила повинні бути чіткими, порядок гри містити 1-4 етапи [4].

Відповідно до робочої програми на вивчення теми «Теорія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага» навчальної дисципліни «Основи економічної теорії» відводиться 2 академічні години (90 хвилин). Цільова група: студенти, які здобувають середню професійну освіту з економічною спрямованістю.

Методика організації ділової гри «Впровадження на ринку нового товару» для студентів включає такі етапи:

1. Проектування освітніх результатів. Розробка результатів навчання (освіти) дозволяють:

- студентам спостерігати, що очікують від них;
- викладачеві зосередитися на майбутніх досягненнях студентів.

Очікувані результати:

- формування у студентів понять попиту і пропозиції, уявлень про еластичність попиту, кривих попиту і пропозиції, закони попиту і пропозиції, фактори, що впливають на величину попиту і пропозиції;

- розвиток здатності до самоаналізу;
- розвиток у студентів підприємницьких навичок;
- виховання ділових якостей.

Основні поняття з теми «Теорія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага» вводяться до циклу попередніх занять із формування нових знань з таких тем:

- 1) Попит та потреба. Закон попиту. Крива попиту
- 2) Закон пропозиції.
- 3) Еластичність пропозиції.
- 4) Ринкова вартість.

Крім того, проведенню ділової гри передували також два практичні заняття з тем:

- 1) Розрахунок коефіцієнтів еластичності попиту.
- 2) Аналіз графіків попиту та пропозиції. Визначення точки рівноваги.

Під час вивчення вищезгаданих тем у студентів формуються поняття попиту і пропозиції. Ділова гра спрямована на закріплення цих понять і їх практичному застосуванні.

Етапи організації ділової гри реалізуються безпосередньо на занятті.

2. Організаційно-підготовчий етап:

- ознайомлення з метою і завданнями гри;
- формування груп;
- забезпечення матеріально-технічної базою.

Ознайомлення студентів із метою заняття та орієнтування на основне завдання – впровадження нового товару на ринок. Як новий товар пропонується, наприклад, впровадження мобільного телефону майбутнього.

Перед початком гри викладач пояснює перебіг та правила гри, а також визначаються 3 команди виробників (по 4-6 студентів), решта учасників – споживачі.

Викладач роздає виробникам картки з першим завданням, в якій описано напрям діяльності фірми і продукції, що випускається. Співробітники підприємств розробляють рекламу на продукцію. Виробники висувають свій товар на ринок, а споживачі стежать за роботою кожного члена команди та оцінюють їх участь у спільній роботі. Також споживачі ставлять запитання, пропонують своє бачення рекламної продукції.

3. Ігровий етап.

Проведення ділової гри. Студенти, виокремлюються у групи, виконують поставлені завдання. Викладач здійснює діяльність з активізації учасників гри, пробудження в них творчих сил, зближення один з одним.

Перед початком гри проводиться тренувальний раунд у вигляді бліц-опитування, при виконанні якого студенти отримують початковий капітал.

Проведення ділової гри

1) Підготовка і порядок проведення.

Група поділяється на три команди – виробники. Від кожної команди визначається по одному студенту (експерту-споживачеві).

Правила гри:

Для всіх команд завдання: виробникам – розробити рекламу товару «Мобільний телефон майбутнього». Споживачі не беруть участь у розробці реклами. Виробники висувають свій товар на ринок, а експерти оцінюють роботу кожного члена в команді.

2) Проведення гри.

Гра включає чотири тури:

1 тур: Виробники розробляють та представляють презентації товару «Мобільний телефон майбутнього!» Експерти-споживачі, створивши свою групу, проводять оцінку товару.

2 тур: Аналіз соціального опитування: за допомогою даних соціального опитування всі команди будують графіки попиту і пропозиції. Дані соціального опитування підготовлені заздалегідь викладачем.

Далі, кожне підприємство з побудованих кривих формулює чинні ринкові закони. Споживачі обговорюють і розробляють пропозиції щодо вдосконалення маркетингових досліджень з метою просування на ринок нового товару, що рекламується командами.

Кожна команда із побудованих кривих формулює чинні ринкові закони. Після виконання завдань кожна команда захищає свою позицію та оцінюються результати роботи команди за 5-бальною шкалою.

3 тур: Визначення ринкової рівноваги: студентам пропонується завдання щодо визначення ринкової рівноваги. Виконавши завдання команди презентують його на дошці/ноутбуці. Споживачі ставлять запитання, пропонують своє бачення проблеми, оцінюють презентацію команд.

4 тур: Держзакупівля: представники команд дають пояснення отриманим ситуаціям на ринку з попереднього туру, тим самим оцінюють: «Впровадився товар на ринок чи ні?».

4. Оцінювання результатів роботи

Експерти команд виставляють членам команди оцінки та коментують їх, проводять короткий аналіз результатів роботи, обґрунтовуючи вироблені пропозиції, доводять практичну значущість пропозицій і можливість їх реалізації.

Ставлять питання від інших груп і спостерігачів.

5. За підсумками ділової гри проводиться рефлексія. Студентам пропонується продовжити фрази, озвучені викладачем:

сьогодні я дізнався...

було цікаво...

було складно...

я виконував завдання...

я зрозумів, що...

тепер я можу...

я відчув, що...

я придбав...

я навчився...

у мене вийшло ...

я зміг...

я спробую...

мене здивувало...

заняття дало мені для життя...

мені захотілось...

Нагородження переможців. Перемагає той, хто у процесі гри отримує максимальну кількість балів.

Розроблена ділова гра має такі ознаки:

- Гра імітує певний аспект господарської діяльності.
- Учасники гри отримують ролі, що визначають їх модель поведінки.
- Ділова гра проводиться за заздалегідь розробленими правилами.
- Ділова гра обмежена за часовими показниками.
- У діловій грі є зворотний зв'язок з організатором гри.
- Результати ділової гри оцінюються.

Отже, використавши одну з інтерактивних форм навчання у співпраці – ділову гру, розроблено сценарій проведення ділової гри з теми «Теорія попиту та пропозиції. Ринкова рівновага», який містить три етапи: 1 етап – підготовка і порядок проведення; 2 етап – проведення гри; 3 етап – самооцінка. Розроблений сценарій дозволяє використовувати його в процесі навчання студентів повністю і частинами, а згодом також доповнювати і творчо змінювати.

Таким чином, розроблено методику проведення заняття з теми «Теорія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага» навчальної дисципліни «Основи

економічної теорії» з використанням ділової гри на основі педагогічної технології навчання у співпраці.

Потребує уваги така актуальна економічна проблема: однією з тем дисципліни «Основи економічної теорії» є «Безробіття та її регулювання». На вивчення цієї теми виділено 2 години, протягом якої студентам має бути викладено достатній обсяг інформації. Це можливо реалізувати під час лекції, яка покликана, перш за все, надати теоретичні основи з теми, що вивчається, спрямувати слухачів і дати їм орієнтири для подальшої самостійної роботи над матеріалом, що вивчається. Проведення лекцій з використанням інтерактивних форм навчання підвищує ефективність засвоєння матеріалу, сприяє включенню до навчальних процесів усіх учасників. Як форма проведення заняття з теми «Безробіття та її регулювання» пропонуємо використовувати таку інтерактивну форму навчання як лекція-дискусія.

Методика проведення заняття з теми «Безробіття та її регулювання» у формі лекції-дискусії передбачає такий виклад матеріалу, при якому викладач не тільки використовує відповіді студентів на свої запитання, а й організовує вільний обмін думками в інтервалах між логічними розділами. Під час дискусії викладач навчає не будь-якої позиції, а вмінню викладати та аргументувати будь-яку позицію, обрану тим чи тим учасником.

Завдання викладача полягає в тому, щоб сформувані у студентів цілісне уявлення про соціально-економічний зміст категорій: робоча сила, зайнятість та безробіття.

Для цього викладач має:

- організувати систему доповідей, які послідовно висвітлюють ключові поняття теми: відтворення робочої сили, зайнятість, безробіття, ринок робочої сили, соціальний захист безробітних;
- організувати колективне обговорення питань з теми.

Так, Безрукова В.С. зазначає, що ефективність дискусії забезпечується дотриманням таких принципів:

- наукова обґрунтованість, інформативність і сучасний науковий рівень дидактичних матеріалів, що викладаються у лекції;
- методично відпрацьована і зручна для сприйняття послідовність викладу та аналізу, чітка структура і логіка розкриття викладених питань;
- глибоке методичне опрацювання проблемних питань, доказовість і аргументованість, наявність достатньої кількості яскравих, переконливих прикладів, фактів, обґрунтувань, документів і наукових доказів;
- яскравість викладу, емоційність, використання ефективних ораторських прийомів – визначення найважливіших думок і положень, підкреслення висновків, виклад доступною і зрозумілою мовою, тлумачення термінів і назв, що знову вводяться;
- залучення до пізнавального процесу аудиторії, активізація мислення слухачів, постановка питань для творчої діяльності;

- використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, засобів мультимедіа, що посилюють ефективність освітнього процесу [1].

Перед проведенням лекції-дискусії треба провести ретельну підготовку, під час якої викладач складає перелік питань для дискусії і передає студентам не як обов'язковий, а як один із можливих підходів. Попередня підготовка здійснюється студентами індивідуально.

План проведення дискусії:

1. Вступ-зачин. На початку дискусії викладачеві важливо спонукати до розмови, "завести" учасників дискусії. Цьому сприяє постановка викладачем фокус-питання: Яка роль робочої сили у процесі суспільного відтворення? та проведення бліц-опитування студентів.

2. Основна частина. Власне дискусія – громадське обговорення проблеми. Дискусія – форма обговорення стихійна і непередбачувана. Проблемно відразу визначити, як вона розгорнеться, і які думки переважатимуть. Дуже багато залежить від складу учасників дискусії, від їх психологічного настрою, від соціальної ситуації, від місця і часу проведення дискусії. Але велика залежність від викладача, його ерудиції, моральних якостей, здатності контактувати з аудиторією, умінь слухати, сперечатися, тримати себе в руках і керувати дискусією.

На лекції-дискусії викладач має організувати процес послідовного викладу задалегідь підготовлених доповідей. Потім студентам пропонується обговорити низку питань, які були порушені доповідачами у своїх виступах:

- відтворення робочої сили;
- зайнятість робочої сили та безробіття;
- ринок робочої сили;
- соціальний захист безробітних.

Студенти висловлюють різні точки зору з питань доповідей, сперечаються один з одним, у чомусь погоджуються, відстоюють свої позиції, доповнюють відповіді один одного.

Наприклад, щодо відтворення робочої сили один студент вважає, що відтворення робочої сили може здійснюватися тільки за умови вимог підприємства, на якому працює співробітник через підвищення професійно-кваліфікаційного та освітнього рівня.

А інший студент стверджує, що у відтворенні робочої сили основну роль у підвищенні професійно-кваліфікаційного та освітнього рівня працівника відіграє лише сім'я. В обговоренні цього питання частина студентів погодилися з першою думкою, відхиливши друге, адже вони думали, що у підвищенні професійно-кваліфікаційного та освітнього рівня не може залежати тільки від сім'ї, велику роль у цьому питанні відіграють інші чинники, наприклад, особисті якості людини.

Два студенти зійшлися на думці, що відсоток безробіття в країні дуже великий, вакантних робочих місць мало, зменшити відсоток безробіття

можливо при відкритті нових підприємств, заводів та інших шляхів вирішення цієї проблеми вони не вбачають. Студенти погодилися з цією точкою зору, однак один студент заперечив і висловив свою, відміну від інших, думку, згідно з якою: відсоток безробіття скоротиться, якщо всі неофіційно зайняті громадяни, тобто неофіційно влаштовані працювати, які нелегально займаються підприємницької діяльності, зареєструють свій дохід. Інший студент підсумував усе сказане вище, наголосивши, що обидві точки зору можна вважати правильними, і те й те сприяє скороченню відсотка безробіття.

Група студентів висловила думку про те, що на ринку праці попит на робочу силу схильний до значних коливань. Студенти колективно шукали причини цього явища. Більшість вважають, що основною причиною цього, впровадження нових технологій, оскільки воно супроводжується впровадженням у виробничий процес нових професій, що може сформувати зростання попиту на працю працівників, які володіють цими професіями. Інші відстоювали свою позицію, згідно з якою людська праця може бути частково викорінена, оскільки щодо праці, як фактора виробництва, найчастіше формується ситуація заміни ручної праці машинною. Це супроводжується скороченням чисельності персоналу, отже, скороченням попиту працю.

У питанні щодо соціального захисту безробітних група розділилася на дві підгрупи з різними думками з цього приводу одні стверджували, що головною функцією державної служби зайнятості має бути: матеріальна підтримка непрацюючих громадян, у період пошуків роботи. Інша група стверджувала, що основна функція це: підвищення конкурентоспроможності безробітних громадян ринку праці у вигляді широкого спектра освітніх послуг з урахуванням потреб роботодавців і прогнозів розвитку попиту робочої сили.

Завдання викладача на цьому етапі лекції-дискусії – регулювання процесу колективного обговорення через прояв зацікавленості у висловлюваннях. Викладач ставить уточнюючі питання, що не дозволяють ухилитися від теми дискусії; уважно стежить за логікою розгортання обговорення; під час дискусії узагальнює окремі відповіді учасників, доповнює зміст лекційного матеріалу.

3. Висновки-завершення. Дискусія завершується загальним рішенням і рекомендаціями. Викладач підбиває підсумки, виголошує підсумкове слово, виділяючи основні ідеї розмови, що відбулася, і розставляючи при цьому акценти. Дякує учасникам. Пропонує завдання самостійної роботи: написати стисле есе з теми «Аналіз ринку робочої сили в Херсонській області».

У результаті лекції-дискусії у студентів мають бути сформовані поняття: робоча сила, зайнятість, безробіття, сутність поняття соціального захисту безробітних, роль біржі праці. Під час лекції-дискусії студенти набувають знання про види зайнятості та безробіття. Матеріали лекції-дискусії дозволяють сформувати у студентів уявлення про соціальні та економічні наслідки безробіття.

Отже, основні вимоги до проведення лекції-дискусії «Безробіття та її регулювання» зводяться до:

1) учасникам необхідно мати певні базові знання з обговорюваної проблеми, що реалізується у попередній підготовці;

2) обов'язково на початку лекції здійснити проблематизацію, що забезпечить ефективність дискусії;

3) дотримання учасниками дискусії тимчасових обмежень надає обговоренню темпів, гарантує жвавість дискусії і досягнення необхідних висновків;

4) викладач повинен виступати в ролі модератора, що створює доброзичливу обстановку, що контролює дотримання правил ведення групової дискусії, що не допускає монополізації дискусії будь-ким із учасників цього процесу;

5) цінність дискусії дорівнює цінності висновків, отриманих під час обговорення проблеми, тому викладачеві необхідно узагальнити пункти, висловлені групою, та підсумувати всі досягнуті висновки.

Методика організації і проведення заняття у формі лекції-дискусії передбачає створення таких умов діяльності слухачів, яка сприяє підвищенню їх пізнавальної активності, більш інтенсивно впливає на процес засвоєння нових знань за рахунок участі кожного студента в обговоренні поставлених питань. Лекція-дискусія дозволяє систематизувати розрізнені відомості з обговорюваної проблеми, побудувати чітку «картину світу» з теми, що обговорюється.

Для оцінки рівня сформованості знань студентів у процесі проведення ділової гри, розроблено критерії оцінки ігрової і дискусійної діяльності студентів (таблиця 1):

Таблиця 1

Критерії оцінки ігрової та дискусійної діяльності студентів

Рівні	Показники	Критерії
знання-впізнання	відповідає за підказкою викладача	0-29% (позначка "1")
знання-репродукція	при виникненні додаткових питань відсутнє розуміння матеріалу	30-49% (позначка "2")
знання-переконання	відсутнє розуміння матеріалу	50-70% (позначка "3")
знання-застосування	розуміння того, як застосовувати свої знання	71-84% (позначка "4")
знання-творчість	самостійне поглиблення і збагачення студентам знань, зроблені нові висновки, власні висновки про зв'язки з іншими знаннями, місце і способи застосування	85-100% (позначка "5")

Висновки. Під час нашого дослідження визначено, що основною метою інтерактивного навчання є комфортні умови навчання і встановлення сталого діалогового зв'язку між учасниками навчання. Для того, щоб досягти

ефективної роботи, педагогові необхідно грамотно підходити до підготовки заняття із застосуванням інтерактивних технологій навчання.

Інтерактивне навчання має низку переваг для формування професійних компетентності у студентів закладів професійної освіти. Під час дослідження розроблено методiku проведення заняття з теми «Безробіття та її регулювання» навчальної дисципліни «Основи економічної теорії» з використанням інтерактивної форми навчання лекція-дискусія, визначено зміст, етапи і завдання для проведення лекції-дискусії. А також визначено критерії оцінки ігрової та дискусійної діяльності студентів.

Література:

1. Безрукова В.С. Педагогика. Проективная педагогика: учебник для индустриально-педагог. техникумов и для студентов инженерно-педагогических специальностей. Москва: Мысль, 2013. 339 с.
2. Варнавська І. Специфіка опрацювання текстів наукового стилю економічного спрямування. Витоки педагогічної майстерності: журнал / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2021. Випуск 27. (Серія «Педагогічні науки»). С.45-50.
3. Васянович Г. П. Основи психології: навчальний посібник. Київ: Педагогічна думка, 2012. 114 с.
4. Ветошкина Т. А., Шнайдер Н. В. Активные и интерактивные методы обучения: метод. пособие. Екатеринбург: Изд. УГ-ГУ, 2011. 176 с.
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
6. Гура В. В., Турик Л. А., Терновая И. П. Интерактивные технологии обучения в подготовке социальных педагогов: учебное пособие для студентов педвузов. Таганрог: Таганрог, гос. пед. ин-та, 2010. 108 с.
7. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения: монография. Москва: ИНТОР, 2006. 273 с.
8. Кириченко Н.В., Жосан Г.В. Напрями удосконалення стратегії конкурентоспроможності торгового підприємства. ТНВ. 2021. Вип. 10 С. 45-51.

References:

1. Bezrukova, V.S. (2013). *Pedagogika. Proyektivnaya pedagogika [Pedagogy. Projective pedagogy]*. Moskva: Mysl', 2013. 339 s. [in Russian].
2. Varnavs'ka, I. (2021). Spetsyfika opratsyuvannya tekstiv naukovoho stylyu ekonomichnoho spryamuvannya [Specifics of elaboration of texts of scientific style of economic orientation. Sources of pedagogical skill: magazine]. *Vytoky pedahohichnoyi maysternosti: zhurnal* (Vyp. 27), (pp.45-50). Poltava, Poltav. nats. ped. un-t imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
3. Vasyanovych H. P. (2012). *Osnovy psykholohiyi [Fundamentals of psychology]*. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
4. Vetoshkina T. A., & Shnayder N. V. (2011). *Aktivnyye i interaktivnyye metody obucheniya [Active and interactive teaching methods]*. Yekaterinburg: Izd. UG-GU [in Russian].
5. Honcharenko S. (2011). *Ukrayins'kyu pedahohichnyy slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]*. Rivne: Volyns'ki oberehy [in Ukrainian].
6. Gura V. V., & Turik L. A., & Ternovaya I. P. (2010) *Interaktivnyye tekhnologii obucheniya v podgotovke sotsial'nykh pedagogov [Interactive learning technologies in the training of social teachers]*. Taganrog: Taganrog, gos. ped. in-ta [in Russian].

7. Davydov V.V. (2006) *Teoriya razvivayushchego obucheniya [The theory of developmental learning]*. Moskva: INTOR [in Russian].

8. Kyrychenko N.V., & Zhosan H.V. (2021). Napryamy udoskonalennya stratehiyi konkurentospromozhnosti torhovooho pidpryyemstva [Directions for improving the competitiveness strategy of a commercial enterprise]. *Taurian Scientific Bulletin*. (Vyp. 10), (pp. 45-51) [in Ukrainian].